

Muutama huomio kansantaloustieteen koulutuksesta Suomessa*

Mikko Puhakka

Professori

Kansantaloustieteen laitos, Oulun yliopisto

1 Yleisiä huomioita

Kansantaloustieteen koulutuksen tasoa mittaavat maistereiden ja tohtoreiden menestys työmarkkinoilla sekä erityisesti se, kuinka laadukasta tutkimusta Suomessa väitelleet tutkijat kykenevät tekemään. Näillä kaikilla mittareilla katsottuna tilanne on vähintäänkin tyydyttävä, vaikka tilannetta uhkaakin jonkin verran korkeakoulujen rahoittajan ja ”valvojan”, opetusministeriön, mielestäni johonkin toiseen yhteiskuntaan kuuluva määrää, ei laatua, korostava linja.

Voisi luulla, että kansantaloustieteen maistereilla saattaisi olla ongelmia työmarkkinoilla, koska taloustieteilijäksi opiskelu ei ole kouluttautumista ”hammaslääkäriksi” tai ”markkinoientiekonomiksi” eli etukäteen hyvin määri-

teltyyn ammattiin. Olen vakuuttunut, että se, mitä opetamme, on hyvin relevanttia monella alalla niin liike-elämässä kuin muuallakin. Kansantaloustieteen omalla tavallaan ”laaja-alainen” koulutus toimii, vaikkakaan emme tuota ”generalisteja”. Koulutus luo joustavuutta monenlaisiin työtehtäviin.

Suomessa tulisi paremmin huomata, että erityisesti onnistunut tohtorikoulutus antaa mahdollisuuden tehdä laadukkaasti erilaisia töitä. Tohtorikoulutuksemme on melko hyvässä kunnossa kiitos hyvin paljon Kansantaloustieteen valtakunnallisen jatkokoulutusohjelman (KAVA) toiminnan.¹ Suomessa koulutetut nuoret tutkijamme julkaisevat säännöllisesti ja aina silloin tällöin jopa aivan taloustieteen kärkilehdissä. Odottaisin tohtoreiden kysynnän yliopistojen ja tutkimuslaitosten ulkopuolella kasvavan. Missä ovat ne vakavasti otettavaan tieteelliseen tutkimukseen pystyvät tohtorit,

* Kirjoitus perustuu Kansantaloudellisen yhdistyksen keskustelutilaisuudessa 7.12.2005 pidettyyn lyhyeen esitelmään ja paneelikeskusteluun. Olen tästä teemasta vaihtanut ajatuksia Pertti Haaparannan, Juba Junttilan, Erkki Koskelan, Mikko Leppämäen ja Matti Virénin kanssa. Heidän viisautensa ei ole kuitenkaan kovin paljon välittynyt tekstiini eivätkä he vastaa yhdestäkään tekstini sanasta.

¹ KAVAn historiasta ks. Puhakka (1999) ja viimeaikaisesta toiminnasta Toivanen (2005).

jotka työskentelevät esimerkiksi ministeriöissä? Julkisista ”operatiiviseen työhön” keskittyvistä laitoksista Suomen Pankki on ainoa instanssi, jossa tällaisia ekonomisteja työskentelee.

Yhdysvalloissa annetaan sama koulutus kansantaloustieteilijöille menevätpä he töihin mihin tahansa. Sikäläinen tohtorikoulutus on osoittanut joustavuutensa. Suurin osa vuosikursista ei suinkaan mene töihin akateemiselle alalle. Tohtori sopeutuu moniin tehtäviin. Mekään emme voi tässä asiassa tehdä kompromisseja. Kahta tohtoriväylää, kuten liiketaloustieteisiin on ehdotettu, ei tule kansantaloustieteeseen rakentaa.² Siksi kompromisseja ei voi tehdä maisteri- eikä tohtorikoulutuksessa: kansantaloustieteen perusideat ja menetelmät on opetettava kaikille! Emme voi juurikaan uhraa resursseja opettamaan alati vaihtuvia muuti-ilmioita ja teemoja. Ja pelkästään teemoihin keskittyviä maisteri- ja tohtorikouluja ei tule rakentaa!

Yksi asia, josta yliopisto-opettajana aina silloin tällöin olen huolissani, on se, mitä yliopistoja alemmilla koulutasoilla opetetaan. Välillä yllättyy melkoisesti, kun huomaa, millaisin tiedoin ja taidoin yliopistoihin on tultu.

2 Ongelmia ja parannuksia

Tieteenalamme on pieni ja sen yksiköt ovat jopa minikokoa. Suuri ongelma suomalaisessa kansantaloustieteessä on se, että oppiaineemme on pirstaloitunut liian moneen yliopistoon. Kiinnitin yhdessä Jouko Ylä-Liedenpohjan (1992) kanssa tähän asiaan huomiota melkein viisitoista vuotta sitten. Ehdotimme silloin neljää kansantaloustieteen laitosta Suomeen. En

usko, että kirjoituksellamme oli paljon vaikutusta. Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon ei tosin alamme oppituolia perustettu ja silloisen työnantajani, Lapin yliopiston, rehtori ilmoitti minulle, että ”kansantaloustieteen oppituoli Lapin yliopistossa ei ole Mikko Puhakkaa varten”.

Suomessa on siis liian monta kansantaloustieteen laitosta, mikä heijastuu negatiivisesti opetuksen määrään ja laatuun. Tosin tällä hetkellä Helsingin kolme laitosta toimivat samoissa tiloissa ja Turussakin on yhteistyötä kolmen sikäläisen laitoksen välillä. Pienillä yksiköillä on tietty roolinsa sekä yhteiskuntatieteellisissä tiedekunnissa että kauppakorkeakouluissa, mutta vakavasti otettava tieteellinen työ kärsii laitosten pienestä koosta. KAV:asta on toki tässäkin asiassa ollut paljon apua. Mutta miten pärjäämme tulevaisuudessa? Suomessa on n. 30 vakinaista kansantaloustieteen professuuria ja Ruotsissa niitä on n. 70. Pystyvätkö pienet laitokset puolustamaan asemaansa, kun esimerkiksi avainhenkilöstöä siirtyy eläkkeelle? Kutistuuko Suomen kansantaloustiede ainoastaan Helsingin taloudellisessa tutkimuskeskuksessa toimivaksi 10–15 professorin laitokseksi? Tilanetta tulisi pohtia vakavasti; 4–5 laitosta maahan siten, että osa niistä on mahdollisesti erikoistuneita jollekin taloustieteen osa-alueelle!

Olen myös jonkin verran huolissani tieteenalamme kuvasta julkisuudessa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa se näyttää olevan parempi. Jos laitostako olisi suurempi, saattaisi niiden henkilökunnalla riittää enemmän aikaa ”populaaritaloustieteen” levittämiseen. Tarvitsemme enemmän ja parempaa populaaritaloustiedettä, jossa järkeenkäyvällä ja lennokkaalla tavalla aina silloin tällöin selvitetään (tai kommentoidaan) yleisölle taloustieteen ajattelutapaa käyttäen, miten asioiden laita on. □

² Ks. Suomen Akatemian liiketaloustieteen tutkimuksen arviointipaneelin (2005) ehdotukset, erityisesti kohta 12, s. 46.

Kirjallisuus

- Puhakka, M. (1999): ”Kansantaloustieteen valtakunnallinen jatkokoulutusohjelma 1989–1999”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 95, s. 597–606.
- Puhakka, M. ja J. Ylä-Liedenpohja (1992): ”Kansantaloustieteen kehittämishaasteet Yliopistoissa”, *Kanava* 20, s. 232–235.

Suomen Akatemian liiketaloustieteen tutkimuksen arviointipaneeli (2005): *Research in Business Disciplines in Finland. Evaluation Report*. Suomen Akatemia, Helsinki.

Toivanen, O. (2005): ”Jatko-opinnot kansantaloustieteessä 2000-luvulla”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 101, s. 284–299.